כיצד מברכין פרק שישי ברכות מ.

טול ברוך. הכונע קודם שטעם מן הפרוסה כגע ממנה והושיט למי שאלנו וא"ל טול מפרוסת הברכה אף על פי שסח בינתים אין צריך לחזור לברך. ואף על גב דשיחה הוא הפסקה כדאמרינן במנחות (פרק ג' דף נ.) סח בין תפילין לתפילין צריך לברך וכן בכסוי הדם הך שיחה לוקך ברכה ולא מפסקא:

הביאו מלח. נמי אין צריך לברך אאף זו לוקך ברכה שתהא פרוסה של ברכה נאכלת בטעם: **גביל לתורי.** גביל את המורסן במים לגורך השוורים: **וכגע לה לחדיא.** כלומר מיד ולא המתין למלח ולפתן: **כשם.** עכוב כמו בושם רבבו (שופטים ה). כלומר פת נקיה היא זו ואין צריכה לפתן: **אין מי רגליס כליס.** מן הגוף אלא ניסיבה לפי שכשהקלות קרוב לפיסוק הוא דומה שלא יפלו נגלות על רגליו ומפסיק: **בעפר פיחות.** ליכא נגלות: **אפכרה.** בו"ן מלאמ"ט: **המקפה אכילתו במים.** שותה מים הרבה אחר אכילתו עד שאכילתו ליפה במים. ויליף הכרחל מתרגמינן וקפא פרגלא (מלכים ב ו): **מונע אפכרה.** שהמולי בא ממתא עגול בני מעים והעבדים מגלגלים: **קלח.** רבותינו מפרשים ניל"א בלע"ז. אבל אני שמעתי מין זרעים שזורעין אותו באחר ישמעאל: **למזרע גורנו.** של קלח שרוח מערבית רוח לחה ומתוזתה היא ומכנסת הרים בתוך הגוף: **פא בריתו פא בטעמו.** הרים קשה והטעם טוב: **מדבקא ליה.** בריפתא עד שקלט הטעם: **ומקלפא ליה.** בשביל הרים: **כל יום ויום.** בשבת מעין שבת ביום טוב מעין יו"ט: **כלי מלא.** אדם מכם: **אם שמוע.** פעם אחת סופך שתטה אזן פעם אחרת: **אם שמע כיסן.** שנתיים ושלשה מה שמעת אשתקד: **דעיקר אילן ארעא היא.** דעיקר כל הפירות היא האדר והכל גדל הימנה: **יבש המעין ונקלף האילן.** היה לו בית השלחין וכו מעין שהוא משקהו ממנו וקלר בכורים ממנו ואחר כך יבש המעין וכן שהה האילן ונקלף בכורים ממנו ואח"כ נקלף האילן: **מביא ואינו קורא.** שאינו יכול לומר מן האדמה אשר נתתה ליי דכיון דיבש המעין ונקלף האילן ממנה בטלה לה ארעא: **מביא וקורא.** שהאדר היא עיקר: **שהוא הביא יבלה.** וזה הביא מיתה: **שאין הפינוק יודע לקרוא אבא ואמא.** וזה נקרא עץ הדעת: **גוווא.** הענף של עץ: **מפיק.** פירי אחרינו מון

הבא מלח כו' צריך לברך. דהוי היסח הדעת והכי אמרי' בפ"ג דמנחות (דף נ.) סח בין תפילין לתפילין צריך לברך וכן הלכה אם סח בין ברכת המוציא לאכילה וכין ברכת קידוש לשתיה צריך לחזור ולברך מי לאו מילתא דשייכא לסעודה כמו טול ברוך וכן בשתיה צריך לחזור ולברך מי לאו ממילתא דשתיה כמו העוד יותר בהמות ומרגנלים לשתות או שיאמר אחח היטב שלא ישתו לך שלא תפסל השתיה אין זו הפסקה ואם אין אנו רגילים להניח על השלחן לא מלח ולא לפתן משום דפת שלנו משוב והרי הוא כי הא דאמר בתמוך לית דין צריך בשם מיהו רבי מנחם היה מדקדק מאד להניח מלח על השלחן כדאיתא במדרש כשיטרמל יושבין על השלחן וממתינין זה לזה עד שיטלו ידיהם והן בלא מצות הטעון מקטרג עליהם וכרית מלח מגין עליהם: **רבי** יהודה היא דתנן יבש המעין וכו'. ונראה דהלכה כרבי יהודה דתמה לן תנא כוותיה ואם כרך על פירות האילן בורא פרי האדמה יצא: **יבש** המעין בו'. יש מפרשים לכך מביא ואינו קורא מפני שאינו נראה כמשבח להקב"ה אלא כקובל על מה שנתן לו אדמה שאינה ראויה לפירות:

איתיה לגווזא והדר אתי. מהכא נראה דתמוהים ופריזיי"ם וכוטנטוי"ם וכיולא בהן צריכין לברך עליהם בורא פרי העץ שהרי דרך העץ להתקיים ימים רבים וכי שקיל הפרי בשעה זו הדר אתי פרי בלומו העץ עצמו מיהו הרב רבי מנחם היא דאיה מילוא לאיה דמכסת בלאים דמברכין על כל מיני דאוכל בורא פרי האדמה דקאמר התם הנהין ואטדין מין אילן הם ואינן בלאים בכרם ופריך והתניא אלו הן מיני דשאים הקונדס והאטד ומשני תמן לברכה והכא לבלאים אלמא לענין ברכה מיני דשאין (א) ומיהו לדברי הכל פריזיי"ם צריך לברך עליהם בפה"ע דאינו גדל על אטדין ועצו מתקיים משנה לשנה: ורבינו

ממילתא דשתיה כמו העוד יותר בהמות ומרגנלים לשתות או שיאמר אחח היטב שלא ישתו לך שלא תפסל השתיה אין זו הפסקה ואם אין אנו רגילים להניח על השלחן לא מלח ולא לפתן משום דפת שלנו משוב והרי הוא כי הא דאמר בתמוך לית דין צריך בשם מיהו רבי מנחם היה מדקדק מאד להניח מלח על השלחן כדאיתא במדרש כשיטרמל יושבין על השלחן וממתינין זה לזה עד שיטלו ידיהם והן בלא מצות הטעון מקטרג עליהם וכרית מלח מגין עליהם: **רבי** יהודה היא דתנן יבש המעין וכו'. ונראה דהלכה כרבי יהודה דתמה לן תנא כוותיה ואם כרך על פירות האילן בורא פרי האדמה יצא: **יבש** המעין בו'. יש מפרשים לכך מביא ואינו קורא מפני שאינו נראה כמשבח להקב"ה אלא כקובל על מה שנתן לו אדמה שאינה ראויה לפירות:

איתיה לגווזא והדר אתי. מהכא נראה דתמוהים ופריזיי"ם וכוטנטוי"ם וכיולא בהן צריכין לברך עליהם בורא פרי העץ שהרי דרך העץ להתקיים ימים רבים וכי שקיל הפרי בשעה זו הדר אתי פרי בלומו העץ עצמו מיהו הרב רבי מנחם היא דאיה מילוא לאיה דמכסת בלאים דמברכין על כל מיני דאוכל בורא פרי האדמה דקאמר התם הנהין ואטדין מין אילן הם ואינן בלאים בכרם ופריך והתניא אלו הן מיני דשאים הקונדס והאטד ומשני תמן לברכה והכא לבלאים אלמא לענין ברכה מיני דשאין (א) ומיהו לדברי הכל פריזיי"ם צריך לברך עליהם בפה"ע דאינו גדל על אטדין ועצו מתקיים משנה לשנה: ורבי

אמר רב [a]טול ברוך טול ברוך אינו צריך לברך הבא מלח לפתן צריך לברך ור' יוחנן אמר אפי' הביאו מלח הביאו לפתן נמי א"צ לברך גביל לתורי גביל לתורי צריך לברך ורב ששת אמר [b]אפילו גביל לתורי נמי אינו צריך לברך דאמר [c]רב יהודה אמר [d]רב [e]אסור לאדם [f]שיאכל קודם שיתן מאכל לבהמתו שנא' [1]ונתתי עשב בשדך לבהמתך והדר ואכלת ושבעת: אמר רבא בר שמואל משום רבי חייא [g]אין הבוצע רשאי לבצוע עד שיביאו מלח או לפתן לפני כל אחד ואחד רבא בר שמואל אקלע לבי ריש גלותא אפיקו ליה ריפתא ובצע להדיא אמרו ליה הדר מר משמעתיה אמר להו [h]לית דין צריך בשש: ואמר רבא בר שמואל משום רבי חייא [i]אין מי רגלים כלים אלא בישיבה אמר רב כהנא ובעפר תיחוח אפילו בעמידה ואי ליכא עפר תיחוח יעמוד במקום גבוה וישתין למקום מדרון: ואמר רבא בר שמואל משמיה דר' חייא [j]אחר כל אכילתך אכול מלח ואחר כל שתייתך שתה מים ואי אתה נזוק תניא נמי הכי אחר כל אכילתך אכול מלח ואחר כל שתייתך שתה מים ואי אתה נזוק תניא אידך [k]אכל כל מאכל ולא אכל מלח שתה כל משקין ולא שתה מים ביום יראג מן ריח הפה ובלילה ידאג מפני אסכרה: ת"ר המקפה אכילתו במים אינו בא לידי חולי מעים [l]וכמה אמר רב חסדא קיתון לפת אמר רב מרי א"ר יוחנן הרגיל בעדשים אחת לשלשים יום מונע אסכרה מתוך ביתו [m]אבל כל יומא לא מ"ט משום דקשה לריח הפה ואמר רב מרי אמר רבי יוחנן הרגיל בחרדל אחת לשלשים יום מונע חלאים מתוך ביתו [n]אבל כל יומא לא מ"ט משום דקשה לחולשא דלבא אמר רב חייא בר אשי אמר רב הרגיל בדגים קטנים אינו בא לידי חולי מעים ולא עוד [o]אלא שדגים קטנים מפרין ומרבין ומברין כל גופו של אדם א"ר חמא ברבי חנינא [p]הרגיל בקצח אינו בא לידי כאב לב מיתיבי רשב"ג אומר קצח אחד משששים סמני המות הוא והישן למזרח גרנו דמו בראשו לא קשיא הא בריחו הא בטעמו אימיה דרבי ירמיה אפיא ליה ריפתא ומדבקא ליה ומקלפא ליה: ר' יהודה אומר בורא מיני דשאים: א"ר זירא ואיתימא [q]ר' חיננא בר פפא [r]אין הלכה כרבי יהודה [s]וא"ר זירא ואיתימא ר' חיננא בר פפא מ"ט דרבי יהודה אמר קרא [2]ברוך ה' יום יום וכי ביום מברכין אותו ובלילה אין מברכין אותו אלא לומר לך כל יום ויום תן לו מעין ברכותיו הכא נמי כל מין ומין תן לו מעין ברכותיו. [t]וא"ר זירא ואיתימא ר' חיננא בר פפא בא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם כלי ריקן מחזיק מלא אינו מחזיק אבל הקב"ה אינו כן מלא מחזיק ריקן אינו מחזיק שנאמר [3]ויאמר אם שמוע תשמע אם שמוע תשמע ואם לאו לא תשמע ד"א אם שמוע בישן תשמע בחדש ואם יפנה לבבך שוב לא תשמע: **מתני'** [u]בירך על פירות האילן בורא פרי האדמה יצא ועל פירות הארץ בורא פרי העץ לא יצא ועל כולם [v]אם אמר שהכל נהיה בדברו יצא: **גמ'** מאן תנא דעיקר אילן ארעא היא אמר רב נחמן בר יצחק ר' יהודה היא דתנן [w]יבש המעין ונקצץ האילן מביא ואינו קורא ר' יהודה אומר מביא ואינו קורא: פשיטא א"ר נחמן בר יצחק לא נצרכה אלא לר' יהודה דאמר חטה מין אילן היא דתניא [x]אילן שאכל ממנו אדם הראשון רבי מאיר אומר גפן היה שאין לך דבר שמביא יללה על האדם אלא יין שנאמר [4]וישת מן היין וישכר רבי נחמיה אומר תאנה היתה שבדבר [y]שנתקללקו בו נתקנו שנאמר [5]ויתפרו עלה תאנה ר"י אומר חטה היתה שאין התינוק יודע לקרות אבא ואמא עד שיטעום טעם דגן [z]ס"ד אמינא הואיל ואמר רבי יהודה חטה מין אילן היא ליברך עליה בורא פרי העץ קמשמע לן [aa]היכא מברכינן בורא פרי העץ היכא דכי שקלת ליה לפירי איתיה לגווזא והדר מפיק אבל

[1] ונתתי עשב בשדך לבהמתך ואכלת ושבעת:
[2] ברוך אדני יום יום יעמס לנו האל ישועתנו סלה: תהלים סח כ
[3] ויאמר אם שמוע תשמע לקול יי אלהיך והישר בעיניו תעשה והאזנת למצותיו ושמרת כל חקיו כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך כי אני יי רופאך: שמות טו כו
[4] וישת מן היין וישכר ויתגל בתוך אהלה: בראשית ט כא
[5] ותפקחנה עיני שניהם וידעו כי ערומים הם ויתפרו עלה תאנה ויעשו להם חגרת: בראשית ג ז

מסורת הש"ס

(א) גיטין פב. ב) [גרס אלפס איתא שמואל וברא"ש איתא אמר רב הונא אמר רב]. ג) [בנתיבות איתא שיעשה כלום עד שיתן וכו' וכן איתא בר"ש ובגרא"ם]. ד) [ב' תוס' יומא ל. ד"ה מלוה]. ה) [לקמן מ:]. ו) [תוספת כלה]. ז) בד"א לחם מלא ר' וכ"פ"א איתא ר' חגיגה. ח) פוסק מו. ט) פוסק מו. י) [לעיל יב.]. כ) כסרים פ"ש מעשה י. ל) [סנהדרין פ. ע"ש]. מ) [וע"ל פרק"ש סנהדרין ע: ד"ה בדבר וכו' וע"ש תוס' שם בסנהד וסיכום בענין אחר]. נ) [חולין פז.]. ס) [דברים כז]. ע) [וע' תוס' נכורות ח. ד"ה כתלון וכו']. פ) [סוף פ"ה].

תורה אור השלם

1. ונתתי עשב בשדך לבהמתך ואכלת ושבעת: דברים יא טו
2. ברוך אדני יום יום יעמס לנו האל ישועתנו סלה: תהלים סח כ
3. ויאמר אם שמוע תשמע לקול יי אלהיך והישר בעיניו תעשה והאזנת למצותיו ושמרת כל חקיו כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך כי אני יי רופאך: שמות טו כו
4. וישת מן היין וישכר ויתגל בתוך אהלה: בראשית ט כא
5. ותפקחנה עיני שניהם וידעו כי ערומים הם ויתפרו עלה תאנה ויעשו להם חגרת: בראשית ג ז

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה איתיה וכו' מיני דשאין הן ומיהו:

גליון הש"ם

גמ' ס"ר"א הואיל וא"י חטה מין אילן. עי' שבת דף מ"ו ע"א תוס' ד"ה מונה:

לעזי רש"י

בו"ן מלא"ט. דלקח שקדים מרובלתית. ניל"א. קצח (צמח).

מוסף רש"י

אסברה. חולי המתפלל בתפילה ונוטל נגרון הנקרא בתמלגלין (שבת לג.) שמפיס שוקבע כמוך פיו של אדם ומת, לשון כי יסכר פי דוברי שקר (תהלים ס"ג). ומברין כל גופו. לשון גברים (לקמן מ"ז). **קצח.** מין אוכל הוא (ישעיה כח כה) **היא** זרע שחורה ודומה לפלפל ונתלקח בין הצעים (כתי"). כל יום ויום תן לו מעין ברכותיו. של שבת מעין של שבת, של חול מעין של חול, של יו"ט מעין של יו"ט המאורע (סוכה מז.). כלי ריקן מחזיק. מה שנתמנין לאוכל, מלא אינו מחזיק. מה שנוסף עליו (סוכה מז.). **אם** שמוע תשמע. אם הרגלת לשמוע לו תשמע, אוכל לגמוד ולהוסיף, **ואם** לאו לא תשמע. לאחר זמן לא יפסיקו בידך (שם). **אם** שמוע בישן. אם אחה שומע בישן, מחזר על אלוהיך שבשמים, תשמע בחדש. מתחסם כו להבין דברים חדשים מתוך דברים ישנים (שם). **ואם** יפנה לבבך. להמיאם על מה שלמדת בכר מלחזור עליו, שוב לא תשמע. משמפנה לבך לבעלה שוב אין משמיעין אותך, דהכי כתיב אם יפנה לבבך ולא תשמע (שם). **אלא** יין. הלכך מפתנרא דעל ידו נקנסה מיתה וכתיב לעולם (סנהדרין ע.). **שבדבר שנתקללקו בו נתקנו.** מדת הקב"ה כשאומל שהוא כו הוא מרפא, גם כתוב גם, כמו (מלכים ד) ולא לם בלינן, וכתיב (זכריה ב) ולמי אסיה לה נאם ה' מומת אם בגיב (סנהדרין שם). **שאין התינוק יודע.** ומנקרי ליה עץ הדעת טוב ורע, ס"מ כייט חמים (שם).

עין משפט נר מצוה

עד א ב מי' פ"ח מהל' ברכות הל' ח סמג עשין מ טוש"ע ח"מ סי' קפו סעיף ו וסימן רי סעיף ב: [ג] [מי' ש"ט מהלכות עבדים הל' ח סמג עשין מז ח"ל ומקדימין מזון לכהמות ועבדים לשפחה עכומו הרי הוא אומר כעני עבדים אל ית אדוניהם כעני שפחה אל יד נגרתה (ע"ק):
עה ד ה מי' פ"ו מהל' ברכות הלכה נ סמג עשין מ טוש"ע ח"מ סי' קפו סעיף ה:
עו ו מי' פ"ב מהל' תפילין הל' יח טוש"ע ח"מ סי' נ סעיף יג:
עז ז ח שו"ע ח"מ סי' קפ סעיף כב בהגה וסי' קצט סעיף י:
עח ט מי' פ"ב מהל' דעות הלכה ב:
עט י כ מי' שם הלכה ט:
פ ל מי' פ"ח מהלכות ברכות הלכה ל סמג עשין מ טוש"ע ח"מ סימן רה סעיף ח:
פא מ מי' שם הלכה י סמג שם טוש"ע ח"מ סי' רי סעיף ל:
פב נ מי' פ"ל מהל' כלים הלכה יב:
פג ס טוש"ע ח"מ סי' רנ סעיף ב:

רבינו חננאל

אמר רב טול ברוך טול ברוך אינו צריך לברך ור' יוחנן אמר אפי' הביאו מלח הביאו נמי א"צ לברך ורב ששת אמר אפילו בגביל לתורי נמי אינו צריך לברך. פי. אם ברך אדם המוציא לחם ובצע, וקודם שיאכל אמר לאחד טול פרוסה של המוציא, לא (הפסיק) (הפסיד) הברכה. ואין צריך לחזור ולברך ברכה אחרת. וכן אם אמר הבא מלח הבא לפתן, ואפילו אם אמר גביל לתורי, הנהו כולהו לצורך הסעודה הן. ואין צריך לברך ברכה אחרת, דקיי"ל דכל מידי דהוי מחמת הסעודה לאו הפסקה הוא, דאמר רב יהודה אמר רב אסור לאדם שיטעום וכו'. לית דין צריך בשש. אין צריך המברך להתבושש ולחזור על הלפתן, אלא מברך לאלתר מפני שיש בו מלח. וסוגיין דשמעתין אם יש בה מלח, או היא מתוכלת בחבלין וכיוצא בהן, אינו צריך לחזור על לפתן, דהא רבה בר שמואל דאמר אין הבוצע רשאי לבצוע עד שיביאו לפניו מלח או לפתן, בצע ארפתא לאלתר, ואמר ליה דין צריך בשש, כלומר מתוכל הוא בחבלין ומלח. [יש פרופים שכתוב בהם א"ר זירא ואיתימא ר' חיננא בר פפא הלכה כר' יהודה. ובפי' ר"ח ליתא האי פסקא]. [מאי טעמא דר' יהודה אמר קרא ברוך ה' יום יום וכו' תן לו מעין ברכותיו. כלומר אם היא שבת מברך ברכת שבת ואם יום טוב הוא מברך ברכת יום טוב. הכא נמי כל מין ומין תן לו ברכתו בפני עצמו]. **מתני'**: בירך על פירות האילן וכו'. שמע מינה עיקר ארעא. היכא מברכינן בורא פרי העץ היכא דכי שקלת ליה לפירי איתיה לגווזא והדר מפיק, אבל היכא דכי שקלת ליה לפירי ליתא לגווזא וכו'. ואסיקנא כל היכא דכד שקלת לפירא הדר מפיק פירא אחריתי והו אילן, ומברכין עליו בורא פרי העץ. וכל היכא דכד שקלת ליה לפירא מיית גילה או גווזא ולא מפיק פירא אחריתי, ורק הוא ובורא פרי האדמה מברכין עליו. וחנא בתוספתא כל שמוציא עלין מעיקרו עשב הוא, ובורא פרי האדמה מברכין עליו. כל שמוציא עלין מעצו אילן הוא, ובורא פרי העץ מברכין עליו. ראינו לרבותינו הגאונים שאמרו משום רבותיהם ז"ל, כל אילן דבסיתוא נתרי טרפי ופישין גווזה ועיילין מיא בגווזה ומפיק טרפיה מן גווזה, אילן הוא, ומברכין על פירותיו בורא פרי העץ. אבל מאן דיבש בסיתוא וכלי גווזה וטרפיה לגמרי, והדר פארי משרשיו, כגון מרוי ובירנגאן וקינבדים ושושבי, מברכין על פירותיהן בורא פרי האדמה. כללא דמילתא היגי, עצים דיבשי בסיתוא באילני וכקייטא מלבלבין. והיזמי, ירק דיבשי בסיתוא לגמרי והדר פרא משרשיו. ונלף דהוא נצפא, אע"ג דכלי בסיתוא והדר פארי משרשיו, עיינו ביה רבנן וחזו דמקין משרשיו ומקין נמי מעצו, ואמרו כי האי גוונא עץ הוא.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com